

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 9 februari 1923 kl. 4 e. m.

Utlåtande angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk.
(4:e avd.)

Postverket.

1:o) Uti den till riksdagen den 8 januari 1923 avlätna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1923—1924 har Kungl. Maj:t i avseende å postverket, under åberopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning, Bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen (punkt 1) att för inköp av inventarier för postverkets behov för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Inköp av inventarier.
[1.]*)

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet sid. 3—6.

För inköp av inventarier hava anvisats, för åren 1920 och 1921 — inberäknat anslagen å tilläggsstat — 700,000 respektive 1,200,000 kronor, för år 1922 800,000 kronor och för tiden 1 januari—30 juni 1923 400,000 kronor.

Med hänsyn såväl till nedgången i anskaffningskostnaderna för de flesta inventarier som ock till minskningen av eljest ofrånkomliga krav

*) Hänvisar till punkt i statsrådsprotokollet.

på förnyelse och ökning av inventarier, föranledd av den allmänna depressionen, har generalpoststyrelsen, då dessutom betydande belopp av de år 1922 för ifrågavarande ändamål tillgängliga beloppen skulle kunna överföras till år 1923, nu ansett sig kunna begränsa sitt anslagskrav för inköp av inventarier för budgetåret 1923—1924 till 600,000 kronor.

Förutom anskaffning av vissa smärre inventarier genom den centrala upphandlingen av inventarier inom postverket ävensom nya maskiner för postverkets verkstadsdrift samt tryckeri- och bokbinderirörelse, kostnader för å postverkets verkstad tillverkade inventarier samt för behövliga transport- och andra anordningar av maskinell natur för det nya centralposthuset i Göteborg m. m. avser styrelsens nu gjorda anslagsäskande även anskaffning av motorfordon för posttransporter i väsentlig större utsträckning än hittills varit fallet. För åstadkommande av en kombinerad persontrafik och postföring har generalpoststyrelsen vidare för avsikt att å långa landsvägslinjer insätta automobilomnibusar. I det begärda anslaget är slutligen inberäknat — förutom en marginal för oförutsedda utgifter — kostnader för inköpande av elektriska trallvagnar för underlättande av transporter å vissa bangårdar ävensom för behövlig förnyelse av den förefintliga automobilparken.

*Utskottets
yttrande.*

På sätt av statsrådsprotokollet inhämtas, skulle en del av ifrågavarande belopp komma till användning för inköp för postverkets räkning av automobilomnibusar, avsedda för kombinerad post- och persontrafik å vissa landsvägslinjer. Med hänsyn bl. a. till det föreliggande behovet av bättre kommunikationer i skilda delar av landet vill utskottet icke motsätta sig realiserandet i viss begränsad omfattning av det sålunda från generalpoststyrelsen framkomma projektet. Vissa försök med dylika automobilomnibusar hava redan igångsatts. Så finnes för närvarande, enligt vad utskottet inhämtat, en automobillinje av postverket inrättad å den 82 kilometer långa sträckan mellan Tvärålunds station å norra stambanan och Lycksele.

Departementschefen har påpekat vikten av att man beträffande en dylik kombinerad person- och posttrafik ginge fram med försiktighet; sålunda måste noggrant beaktas bland annat de erfarenheter, som kunde inhämtas i fråga om vägarnas förmåga att bära dylik trafik och, särskilt beträffande Norrland, möjligheten att under vintern uppehålla trafiken. För egen del vill utskottet erinra, att frågan om lämpligaste sättet för anordnande av maskinell vägtrafik inom landet för närvarande är under utredning av en för ändamålet tillsatt kommitté. Det synes utskottet angeläget att den sålunda inom postverket försöksvis igångsätta

personautomobiltrafiken icke gives en sådan omfattning, att den kan innebära ett föregripande av de organisatoriska åtgärder på området, som från statens sida kunna komma att visa sig erforderliga för åstadkommande av en rationell lösning av ifrågavarande på senaste tiden uppkomna kommunikationsspörsmål. Utskottet anser sig också böra framhålla vikten av att den sålunda på området förekommande försöksdriften, som enligt vad utskottet inhämtat hittills varit förenad med rätt omfattande experiment med tekniska anordningar av olika slag, kommer att stå i överensstämmelse med sund ekonomi och att statsverket icke genom densamma åsamkas onödiga kostnader utan motsvarande gagn för saken.

Särskilt av nu anförda skäl anser sig utskottet i likhet med departementschefen böra tillstyrka, att den av generalpoststyrelsen begärda anslagssumman, 600,000 kronor, nedsättes till 500,000 kronor.

I avseende å sättet för täckande av ifrågavarande liksom övriga för kapitalökning för de fyra kommunikationsverken förekommande anslag får utskottet biträda Kungl. Maj:ts förslag om att desamma måtte utgå av lånemedel, dock, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, med undantag för anslaget till statsbanan Sveg—Hede, till vilket anslags täckande medel, i överensstämmelse med vad som tidigare ägt rum, skulle beredas från andra statsinkomster än lånemedel.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må för *inköp av inventarier för postverkets behov* för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor, att utgå av lånemedel.

2:o) Kungl. Maj:t har vidare (punkt 2) föreslagit riksdagen att för fortsättande av uppförande av centralposthus i Göteborg för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor. Centralpost-
hus i Göte-
borg.
[2.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 6 och 7 av åberopade statsrådsprotokoll.

För fullbordande av ifrågavarande vid 1915 års riksdag beslutade byggnadsföretag erfordras enligt nu föreliggande nya kostnadsberäkningar, som sluta å en total byggnadskostnad av 7,988,000 kronor, i ytterligare anslag sammanlagt i runt tal 775,000 kronor. Det av generalpoststyrelsen för instundande butgetår äskade beloppet, 420,000 kronor, har av departementschefen ansetts kunna minskas till 300,000 kronor.

Utskottet får, med tillstyrkande av förevarande förslag, hemställa,

att riksdagen må för fortsättande av uppförande av *centralposthus i Göteborg* för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Posthus i
Hudiksvall.

[3.]

3:o) Kungl. Majt har föreslagit riksdagen (punkt 3) medgiva att för påbörjande av arbetet med uppförande i Hudiksvall, för en beräknad kostnad av 227,000 kronor, av ett posthus, inrymmande jämväl lokaler för telegrafverkets behov, må av odisponerade delar av de utav riksdagen för uppförande av posthus i Krylbo tidigare anvisade anslag användas ett belopp av 50,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sid. 7—11 av åberopade statsrådsprotokollet.

Sedan vid 1920 års riksdag ett anslag av 40,000 kronor anvisats för inköp av tomt för posthus i Hudiksvall, hemställde generalpoststyrelsen i sina respektive anslagsäskanden, avsedda att föreläggas 1921 och 1922 års riksdagar, om anvisande av medel för ifrågavarande nybyggnad. Framställningarna föranledde emellertid intet förslag till riksdagen.

Det av generalpoststyrelsen nu ånyo framlagda förslaget till posthusbyggnad i Hudiksvall, innefattande lokaler jämväl för telegrafverket, innebär vissa ändringar i de ursprungliga ritningarna, genom vilka ändringar betydande besparingar i byggnadskostnaderna kunnat vinnas. Styrelsen anför härom bl. a. följande:

»Enligt berörda, ändrade ritningar, mot vilka telegrafstyrelsen för sin del icke haft något att erinra, vore det avsett, att bottenvåningen i dess helhet skulle användas såsom postkontorslokal, att våningen en trappa upp skulle inrymma lokaler för telegraf- och telefonstationerna, samt att vindsvåningen skulle innehålla, förutom vindsutrymmen, korskopplings- och maskinrum m. m. för telegrafverkets vidkommande samt dessutom en bostadslägenhet om två rum och kök.

På grund av de inskränkningar, som vidtagits, samt med hänsyn till den ytterligare nedgången i arbets- och materialpriserna uppskattas byggnadskostnaderna numera till 227,000 kronor eller endast något mer än tredjedelen av vad ursprungligen beräknats.

Emot varken ritningarna eller kostnadsberäkningen, vilka granskats av byggnadsstyrelsen, har nämnda styrelse haft något att erinra.»

Generalpoststyrelsen har hemställt att för täckande av byggnadskostnaderna 227,000 kronor måtte få användas uppkomna besparingar, sammanlagt 206,894 kronor, å ett till posthusbyggnad i Krylbo tidigare beviljat, men för detta ändamål icke anlitat anslag. Återstående erfor-

derligt belopp skulle därvid sedermera anvisas å riksstaten för budgetåret 1924—1925.

Departementschefen, som ansett att beredande av medel i av generalpoststyrelsen angiven omfattning icke nu vore erforderligt, har härom och i övrigt anfört följande:

»Förslag till större nybyggnadsföretag, avseende att bereda ökade lokalutrymmen för verksamheten vid kommunikationsverken, hava under de senaste åren icke underställts riksdagen. Orsakerna härtill hava huvudsakligen varit dels den rådande statsfinansiella situationen och dels de abnormt höga priserna å byggnadsmarknaden. Det förstnämnda skälet kvarstår med oförändrad styrka. Byggnadskostnaderna hava däremot högst betydligt nedgått och torde, såvitt nu kan bedömas, något så när stabiliserats. Det lär dock alltjämt finnas anledning att undvika igångsättande av större byggnadsföretag, om ej alldeles särskilda skäl tala för desammas utförande. Sådana skäl synas emellertid föreligga beträffande den ifrågasatta posthusbyggnaden i Hudiksvall, då ej endast genom dess tillkomst de sedan flera år tillbaka rådande svåra lokalförhållandena för postverket därstädes skulle kunna ordnas på ett tillfredsställande sätt, utan därjämte även ur ekonomisk synpunkt företaget ej skulle ställa sig oförmånligt för statsverket.

I sistnämnda hänseende har jag inhämtat, att hyrorna för post- och telegrafverkens nuvarande lokaler i Hudiksvall från och med den 1 oktober 1923 utgöra sammanlagt 10,200 kronor. En hyra, beräknad efter 7 procent av det i det nya byggnadsföretaget, inklusive tomt, nedlagda kapitalet, 267,000 kronor, skulle motsvara omkring 18,700 kronor. Emellertid är att märka, dels att postkontoret genom att dess olika avdelningar förläggas i en och samma byggnad kan minska den nuvarande personalen i Hudiksvall med en postexpeditör och en expeditionsvakt samt sålunda beräknas göra en årlig driftkostnadsbesparing av omkring 9,700 kronor, dels ock att i den nya byggnaden komme att erhållas en bostadslägenhet, varför en hyra av minst 800 kronor beräknas kunna erhållas. Genom nybyggnaden skulle därför i själva verket en besparing vinnas.

Av dessa skäl och då för byggnadsföretaget icke skulle behöva anvisas något nytt anslag av denna riksdag, har jag icke velat motsätta mig, att detsamma nu igångsättes. Emellertid anser jag mig böra föreslå, att kostnaden för företaget fördelas på två år sålunda, att för budgetåret 1923—1924 avses 50,000 kronor, medan återstoden skulle upptagas å riksstaten för budgetåret 1924—1925. Om arbetena påbörjas under våren år 1924, skulle på sådant sätt byggnaden kunna tagas i an-

språk för sitt ändamål på hösten 1925, då hyreskontrakten för post- och telegrafverkens nuvarande lokaler i Hudiksvall utlöpa.»

Utskottets
yttrande.

Med hänsyn till den i ärendet lämnade utredningen får utskottet tillstyrka förevarande förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva att för påbörjande av arbetet med uppförande i *Hudiksvall*, för en beräknad kostnad av 227,000 kronor, av ett posthus, inrymmande jämväl lokaler för telegrafverkets behov, må av odisponerade delar av de utav riksdagen för uppförande av posthus i Krylbo tidigare anvisade anslag användas ett belopp av 50,000 kronor.

Anslag till
inköp av
fastigheter.

[4.]

4:o) Kungl. Maj:t har (punkt 4) föreslagit riksdagen medgiva att för inköp av fastigheter för postverkets räkning, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må av odisponerade delar av de utav riksdagen för uppförande av posthus i Krylbo tidigare anvisade anslag användas ett belopp av 156,894 kronor 37 öre, att disponeras efter Kungl. Maj:t:s prövning och avgörande.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 11—13 av åberopade statsrådsprotokollet.

För inköp för postverkets räkning av fastigheter, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, har riksdagen för vart och ett av åren 1920, 1921 och 1922 anvisat ett anslag av 200,000 kronor. Å övergångsstaten för första halvåret 1923 finnes intet anslag för ändamålet uppfört.

För budgetåret 1923—1924 har generalpoststyrelsen gjort framställning om ett anslag av 200,000 kronor.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Då det belopp, 174,475 kronor, som återstår av hittills för ifrågasvarande ändamål anvisade anslag, icke lärer förslå till bestridande under tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 av eventuella utgifter för nödvändiga fastighetsförvärv, beträffande vilka riksdagens beslut icke utan olägenhet hinner avvaktas, vill jag tillstyrka generalpoststyrelsens framställning om anvisande av ytterligare medel för ändamålet för budgetåret 1923—1924. Anslagsbeloppet synes dock kunna begränsas till vad som motsvarar odisponerade delar av anslaget för posthuset i Krylbo,

sedan det i föregående punkt avsedda beloppet å 50,000 kronor från-
dragits, eller sålunda 156,894 kronor 37 öre.»

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag får utskot-
tet hemställa,

att riksdagen må medgiva att för *inköp av fastig-
heter för postverkets räkning*, vilkas förvärvande icke
utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på
särskilt riksdagsbeslut, må av odisponerade delar av
de utav riksdagen för uppförande av posthus i Krylbo
tidigare anvisade anslag användas ett belopp av 156,894
kronor 37 öre, att disponeras efter Kungl. Maj:ts pröv-
ning och avgörande.

Telegrafverket.

5:o Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 5) medgiva att
för uppförande av en telegrafstationsbyggnad å telegrafverket tillhörig
tomt i Halmstad, för en beräknad kostnad av 412,000 kronor, må få an-
vändas odisponerad del eller 200,000 kronor av det av riksdagen å till-
läggsstat för år 1920 för uppförande av arbetarbostäder å telegrafverket
tillhöriga fastigheter i Nynäshamns köping anvisade reservationsanslaget
500,000 kronor.

Stations-
byggnad i
Halmstad.

[5.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sid.
15—18 av åberopade statsrådsprotokollet.

Enligt de föreliggande ritningarna skulle ifrågavarande byggnad
uppföras i tre våningar och innehålla på nedre botten rum för allmän-
heten samt telegrafapparaturrum, rum för föreståndaren och kassaexpedition
med tillhörande lokaler, 1 trappa upp rum för korskoppling och reläer
med tillhörande maskin- och ackumulatorrum, rum för reparatörer samt
två lägenheter om 2 rum och kök samt 2 trappor upp telefonsal jämte
kapp- och frukostrum för personalen.

Byggnadens massa skulle enligt förslaget bliva omkring 8,000 ku-
bikmeter.

Departementschefen anför följande:

»Telegrafstationen i Halmstad är för närvarande inrymd i riksbanks-
huset därstädes. Att de sålunda disponerade lokalerna på grund av den
starka utveckling, som telegrafverkets rörelse i Halmstad undergått, äro
otillräckliga, vitsordades redan år 1918 av delegerade från riksdagens

bankoutskott. Någon förändring till det bättre härutinnan synes icke sedan dess hava inträffat, utan lokalförhållandena bliva med varje år allt svårare. Den omständigheten, att numera inga nya växelbord kunna intagas i telefonsalarna och nytillträdande abonnenter sålunda svårigen kunna mottagas, utgör med nödvändighet en stark hämsko på utvecklingen av telefontrafiken på platsen. De gamla växelborden äro vidare så förslitna, att de, därest allmänhetens berättigade krav på trafiken skola kunna tillgodoses, inom en snar framtid måste utbytas mot nya sådana, vilket kommer att draga avsevärda kostnader. Då en nybyggnad för telegrafstationens i Halmstad räkning förr eller senare av utrymmesskäl måste komma till stånd, synes det emellertid ur ekonomisk synpunkt olämpligt att i de nuvarande bristfälliga lokalerna nedlägga några större penningbelopp för möjliggörande av trafikens upprätthållande. Jag anser därför att med uppförandet av det planerade nya telegrafhuset ej längre bör anstå. Totalkostnaden för nybyggnaden beräknades år 1920 till 800,000 kronor, men skulle, enligt vad telegrafstyrelsen i sin skrivelse meddelat, nu kunna beräknas till omkring 476,000 kronor. Då kostnaderna detta oaktat synts mig väl höga, har jag från telegrafstyrelsen infordrat närmare uppgifter härutinnan. Styrelsen har därvid meddelat, att, sedan numera anbud inkommit å det likartade byggnadsföretag, med ledning av vilket beräkningarna verkstälts, kostnaden för detta visat sig kunna begränsas till 49 kronor per kubikmeter. Med tillämpning av detta pris skulle kostnaden för nu ifrågavarande byggnad uppgå till allenast 392,000 kronor, vartill komme 20,000 kronor för grundförstärkningsarbeten, eller sålunda tillhopa 412,000 kronor. Härav torde för budgetåret 1923—1924 behöva disponeras en summa av 200,000 kronor.»

Under åberopande av den i ärendet lämnade utredningen får utskottet tillstyrka förevarande förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva, att för uppförande av en telegrafstationsbyggnad å telegrafverket tillhörig tomt i *Halmstad*, för en beräknad kostnad av 412,000 kronor, må få användas odisponerad del eller 200,000 kronor av det av riksdagen å tilläggsstat för år 1920 för uppförande av arbetarbostäder å telegrafverket tillhöriga fastigheter i Nynäshamns köping anvisade reservationsanslaget av 500,000 kronor.

6:o) Kungl. Maj:t har (punkt 6) föreslagit riksdagen medgiva att för inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande eller färdigställande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må av de besparingar, som uppkommit å tidigare beviljade anslag till uppförande av vissa byggnader vid telegrafverket, användas ett belopp av 300,000 kronor, att disponeras efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande.

Anslag till
inköp och
bebyggande
av fastig-
heter.

[6.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 18 och 19 av åberopade statsrådsprotokollet.

För inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande eller färdigställande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, har riksdagen för år 1922 anvisat ett belopp av 300,000 kronor. Beträffande tiden 1 januari—30 juni 1923 har riksdagen medgivit, att av de besparingar, som uppkommit å tidigare beviljade anslag till uppförande av vissa byggnader vid telegrafverket, finge för samma ändamål användas en summa av 150,000 kronor.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Med hänsyn till den viktiga uppgift nu ifrågavarande anslag har att fylla, när det gäller att på det snabbaste och för varje särskilt fall mest ekonomiska sättet lösa telegrafverkets lokalfråga på olika orter, anser jag mig böra tillstyrka, att jämväl för budgetåret 1923—1924 medel för ändamålet till samma belopp, som för närmast föregående statsregleringsperioder beräknats, ställas till Kungl. Maj:ts förfogande. Telegrafstyrelsen har föreslagit, att för ändamålet måtte tagas i anspråk de besparingar, vilka styrelsen med säkerhet beräknar skola erhållas å vissa tidigare till byggnader vid telegrafverket beviljade anslag, utöver ovan omförmälda besparade belopp om tillhoppa 636,000 kronor. Enligt närmare uppgifter i ämnet, som telegrafstyrelsen i en promemoria till mig meddelat, beräknas dessa sålunda odisponerade besparingar, oavsett å anslagen till bostadsbyggande uppkommet överskott, uppgå till omkring 450,000 kronor.»

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva, att för *inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning*, vilkas förvärvande eller färdigställande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må av de besparingar, som uppkommit å

tidigare beviljade anslag till uppförande av vissa byggnader vid telegrafverket, användas ett belopp av 300,000 kronor, att disponeras efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande.

Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.

[7.]

7:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 7) att för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sid. 19—23 av åberopade statsrådsprotokollet.

För fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende under år 1922 har riksdagen anvisat 20,000,000 kronor, varav 10,000,000 kronor voro avsedda till avbetalning enligt kontraktet med aktiebolaget Stockholmstelefon angående inköp av det enskilda telefontätet i Stockholm med omnejd. För ifrågavarande ändamål hava emellertid under år 1922 ytterligare medel ställts till telegrafstyrelsens förfogande. Genom Kungl. Maj:ts brev den 7 juli 1922 bemyndigades nämligen styrelsen att, med iakttagande av de i riksdagens skrivelser den 8 april 1922, nr 99, och den 7 juni 1922, nr 291, angivna villkor, till avhjälpande av den rådande arbetslösheten för en sammanlagd kostnad av 3,500,000 kronor dels utföra vissa arbeten dels hos olika industriföretag göra vissa materielbeställningar. I skrivelse den 27 september 1922 har telegrafstyrelsen emellertid anmält, att ett av de arbetsföretag, varför medel sålunda till ett belopp av 650,000 kronor anvisats, icke ansetts nu böra komma till utförande.

För första halvåret 1923 har icke något nytt anslag för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende beviljats.

För budgetåret 1923—1924 har styrelsen beräknat ett belopp av 5,000,000 kronor motsvara det nödvändigaste behovet för ifrågavarande ändamål. Härutöver erfordrades emellertid det belopp av 10,000,000 kronor, som enligt revers till aktiebolaget Stockholmstelefon skulle erläggas den 1 juli 1923.

Den sannolika utvecklingen av telefon- och telegrafväsendet under den närmaste framtiden har styrelsen velat belysa genom vidstående tabell.

Telegrafstyrelsen framhåller, hurusom tabellen utvisade, att den under kristiden inträdda minskningen av abonnentstocken nu förändrats till en relativt kraftig ökning, vilken, enligt vad med säkerhet kunde antagas, komme att fortfara. Emellertid vore det icke blott för intagande av de sålunda nytillkommande abonnenterna och i samband därmed nödvändiga utvidgningar av stationer och lokala telefontät, som

att en summa av 5,000,000 kronor skulle motsvara det nödvändigaste behovet för telefon- och telegrafväsendets utveckling under budgetåret 1923—1924. Härtill komme emellertid det belopp av 10,000,000 kronor, som enligt revers till aktiebolaget Stockholmstelefon skulle erläggas den 1 juli 1923.

Enligt från telegrafstyrelsen lämnat meddelande återstode i mitten av december månad 1922 av samma års anslag för ifrågavarande ändamål ett belopp av 5,500,000 kronor odisponerat. Detta belopp har styrelsen ansett vara tillräckligt för tiden intill den 1 juli 1923, för vilken tid, såsom ovan påpekats, något särskilt anslag icke beviljats för ändamålet.

Med hänsyn bland annat till den ökning i telefon- och telegraftrafiken, som antagligen vore att förvänta, har departementschefen icke ansett sig böra föreslå någon nedsättning av det beräknade anslagsbeloppet 5,000,000 kronor för budgetåret 1923—1924, och det därutöver för samma tid äskade beloppet 10,000,000 kronor för uppgivet ändamål har icke heller givit departementschefen anledning till anmärkning.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må för *fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende* för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor att utgå av lånemedel.

Radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater.

[8.]

8:o) Kungl. Maj:t har (punkt 8) föreslagit riksdagen att dels medgiva, att för anläggning av en radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater må användas tillhopa 550,000 kronor av besparingar, som beräknas uppkomma å av riksdagen tidigare till vissa byggnadsföretag för telegrafverkets behov anvisade anslag, dels ock för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av kronor 1,200,000.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 23—25 av åberopade statsrådsprotokollet.

För anläggning av en radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater anvisade 1920 års riksdag å riksstaten för år 1921 ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor. Riksdagen framhöll därvid bland annat, att riksdagen ansåge det för rätt till användningen av detta belopp böra göras till förutsättning, att i sammanhang med blivande framställning

om ytterligare anslag närmare planer och kostnadsförslag rörande utförandet av anläggningen underställdes riksdagens prövning.

De underhandlingar rörande trafikavtal m. m., som telegrafstyrelsen förde med det bolag, Radio Corporation of America, som är ägare till samtliga för kommersiell radiotrafik öppna storstationer å Nordamerikas ostkust, ledde emellertid icke till önskat resultat. På grund härav och med hänsyn bland annat till de nedgående trafiksiffrorna ansågs frågan om påbörjande av anläggningen eller om ytterligare anslag för densamma icke böra föreläggas 1921 års riksdag.

Av huvudsakligen samma orsaker gjordes icke heller i statsverkspropositionen till 1922 års riksdag någon framställning i ämnet.

I slutet av år 1921 hade emellertid telegrafstyrelsen från nyssnämnda amerikanska bolag mottagit erbjudande om trafiköverenskommelse av den art, att styrelsen ansåg frågan om anläggandet av en radiostation på västkusten möjlig att ånyo upptagas till behandling. Styrelsen infortrade därför anbud å den för stationen nödiga radioutrustningen från Radio Corporation of America i New York, Marconi Wireless Telegraph Company i London, Gesellschaft für drahtlose Telegraphie i Berlin samt Société Fran aise Radio lectrique i Paris. Slutligt förslag till anläggnings utförande hann dock icke föreläggas 1922 års riksdag. På telegrafstyrelsens hemställan beslöt Kungl. Maj:t emellertid att anhålla om riksdagens medgivande, att det av riksdagen anvisade reservationsanslaget av 2,000,000 kronor finge tagas i anspråk för påbörjande av arbetena å anläggningen, sedan planer och kostnadsförslag för densamma blivit av Kungl. Maj:t fastställda. I skrivelse den 13 maj 1922, nr 144, anmälde riksdagen, att riksdagen bifallit den sålunda gjorda framställningen och framhöll därvid bland annat vikten av att definitivt beslut i frågan icke fattades, förrän genom jämförelse och omprövning av de från de olika firmorna inkomna erbjudandena garantier vunnits för att anläggningen komme till stånd under för staten gynnsammast möjliga ekonomiska och tekniska betingelser.

Med föranledande bland annat av detta riksdagens uttalande infortrade telegrafstyrelsen, sedan Radio Corporation meddelat, att giltighetstiden för dess anbud utginge den 14 augusti 1922, förnyade anbud från de trenne övriga firmorna, vilkas tidigare anbud förfallit. Vid prövningen av de sålunda föreliggande slutliga anbuden fann styrelsen det av Radio Corporation avgivna fördelaktigast. I enlighet med detta anbud skulle bolaget leverera fullständig radioutrustning enligt Alexanderssons system jämte reservdelar f r ett pris av tillhoppa 432,500 dollars. Av köpesumman skulle en tredjedel erläggas så snart bolaget ställt erforderlig bank-

garanti, under det att återstående två tredjedelar, motsvarande i svenskt mynt omkring 1,100,000 kronor, skulle betalas successivt i den mån inkomster erhöles av den genom stationen förmedlade telegramtrafiken på det sätt, att hälften av den enligt trafikavtalet å telegrafverket belöpande andelen av radioavgifterna skulle kvartalsvis inlevereras till bolaget till dess köpeskillingen till fullo guldits. Därjämte förelåg förslag till trafikavtal med bolaget, enligt vilket förslag bolaget frånträtt sin tidigare framställda fordran på viss minimitrafik samt medgivit lika fördelning mellan telegrafstyrelsen och bolaget av radioavgifterna.

Genom brev den 14 augusti 1922 godkände Kungl. Maj:t på telegrafstyrelsens hemställan plan och kostnadsförslag för anläggningen, upprättade på grundval av Radio Corporations anbud, samt bemyndigade tillika telegrafstyrelsen att i riksgäldskontoret lyfta meranämnda anslag å 2,000,000 kronor för anläggningens påbörjande.

I sin skrivelse den 31 augusti 1922 har telegrafstyrelsen gjort framställning om anvisande av ytterligare medel för uppförande av ifrågavarande radiostation. Enligt de senaste av styrelsen verkställda beräkningarna skulle totalkostnaderna för densamma, som i ovannämnda proposition till 1922 års riksdag beräknades till 5,000,000 kronor, icke behöva överskrida 4,850,000 kronor. Härav hava 2,000,000 kronor redan anvisats och 1,100,000 kronor skola enligt kontraktet utgå av de blivande trafikinkomsterna, på sätt nyss nämnts. Telegrafstyrelsen hemställer, att återstoden eller 1,750,000 kronor måtte anvisas för budgetåret 1923—1924.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Av olika skäl har uppförandet av en storradiostation på västkusten kommit att fördröjas på ett sätt, som icke kunde förutses, då frågan år 1920 första gången framlades för riksdagen. Detta har i främsta rummet berott därpå, att man velat avvakta gynnsammast möjliga ekonomiska betingelser såväl för själva stationens tillblivelse som för samtrafiken med radiostationerna å Nordamerikas ostkust, för vilken stationen huvudsakligen är avsedd. Arbetena med anläggningens utförande hava emellertid nu påbörjats, och enligt vad jag från telegrafstyrelsen inhämtat förväntas stationen kunna, om arbetet får ostört pågå, bliva färdig att tagas i bruk redan före innevarande års utgång, därest de ytterligare för ändamålet erforderliga medlen nu beviljas.

Såsom skäl för arbetenas skyndsamma bedrivande må särskilt påpekas, att »utrymmet i luften», d. v. s. antalet våglängder, är begränsat och att det är av vikt att stationen fullbordas, medan ännu möjligheter finnas att i den blivande trafiken utnyttja de ekonomiskt gynnsammare våglängderna. På grund härav och med hänsyn till anläggningens stora

allmänna betydelse anser jag, att den för stationens fullbordande erforderliga summan, 1,750,000 kronor, bör redan under nästkommande budgetår i sin helhet ställas till telegrafstyrelsens förfogande.

Emellertid torde det icke bliva nödvändigt att bevilja nytt anslag till hela detta belopp. Av den redogörelse, som å sid. 14 och 19 här ovan under rubriken »Inköp och bebyggande av fastigheter» lämnats, framgår, att av tidigare till vissa byggnadsföretag för telegrafverkets behov beviljade anslag ett sammanlagt belopp av omkring 1,086,000 kronor beräknas komma att besparas. Härav skulle enligt vad jag ovan föreslagit en summa av 200,000 kronor komma till användning för påbörjande av en ny telegrafstationsbyggnad i Halmstad samt 300,000 kronor avses till inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande eller färdigställande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut. Till undvikande i största möjliga mån av nya anslagsäskanden anser jag mig böra föreslå, att av återstående beräknat överskott 550,000 kronor användas till nu ifrågavarande ändamål.

Därest så sker, skulle behovet av nytt anslag inskränkas till 1,200,000 kronor.»

Utskottet vill tillstyrka, att, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, fortsatt anslag nu beviljas till ifrågavarande radioanläggning.

*Utskottets
yttrande.*

Beträffande anläggningens räntabilitet har utskottet inhämtat, att redan från början skulle vara att påräkna en trafikinkomst, som täckte icke blott kostnaderna för drift och underhåll utan även motsvarade en om än obetydlig avkastning å nedlagt kapital. I den mån trafiken upparbetades bleve givetvis förräntningen mera tillfredsställande. Vid en trafikmängd av exempelvis 2 miljoner ord eller dubbla den kvantitet, som ansetts vara att påräkna under första trafikåret, kunde det antagas, att överskottet å totala anläggningskapitalet, 4,850,000 kronor, komme att utgöra över 8 %. Även om det således icke kan förväntas, att företaget med avseende å räntabiliteten från början ter sig fullt tillfredsställande, torde detta dock uppvägas av de fördelar ur internationell kommunikationssynpunkt, som genom anläggningen torde vara att vinna. I detta hänseende vill utskottet erinra, hurusom av nästlidne riksdag framhölls, att även om med ifrågavarande anläggning i första hand avsåges att åstadkomma direkt radioförbindelse med Amerikas Förenta Stater, det dock icke borde helt bortses från de övriga möjligheter, som kunde erbjudas till dylik trafik med motsvarande anläggningar i andra delar av världen och särskilt sådana länder, med vilka vårt land stode i livligare förbindelse. Enligt vad utskottet inhämtat föreligger möjlighet

till beaktande av denna synpunkt tack vare det samarbete, som för närvarande råder mellan de ledande radiobolagen.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen må

a) medgiva, att för anläggning av en *radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater* må användas tillhopa 550,000 kronor av besparingar, som beräknas uppkomma å av riksdagen tidigare till vissa byggnadsföretag för telegrafverkets behov anvisade anslag,

b) för ifrågakvarande ändamål för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor att utgå av lånemedel.

Statens järnvägar.

Ombyggnad av bangårdar i Stockholm m. m. 9:o) Beträffande statens järnvägar har Kungl. Maj:t (punkt 9) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition, som kan komma att avlätas i ämnet, för ombyggnad av bangårdar i Stockholm m. m. för budgetåret 1923—1924 beräkna ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor.

[9.]

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande; vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

Ombyggnad av bangården vid Sala. 10:o) Vidare har Kungl. Maj:t (punkt 10) föreslagit riksdagen att av de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 8 januari 1923 omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå, må för ombyggnad av bangården vid Sala användas ett belopp av 82,000 kronor.

[10.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 30 av åberopade statsrådsprotokollet.

Till stöd för sin framställning i ämnet har järnvägsstyrelsen anført följande:

»Då behovet av denna bangårds ombyggnad sedan lång tid tillbaka varit synnerligen trängande, anser styrelsen, att arbetet härmed icke längre kan utan våda undanskjutas. Såsom styrelsen redan år 1920 anført, äro utrymmena å bangården synnerligen otillfredsställande. Särskilda godstågsspår saknas och befintliga spår äro icke tillräckliga för rangering och uppställning av godsvagnar. All växling för österut gående godståg måste ske utåt huvudlinjen, vilket medför risk

för andra tåg, varjämte godstågens uppehållstid å stationen icke fullt kan utnyttjas. Plattformerna äro smala och obekväma och för den trafikerande allmänheten även vådliga.

Efter avdrag av kostnaderna för erforderligt markförvärv, som, i vad på statens järnvägar ankommer, avses att gäldas med medel ur till styrelsens förfogande stående anslag för markförvärv, hava kostnaderna för de ifrågasatta ombyggnadsarbetena, till vilka de anslutande enskilda järnvägarna skola bidraga enligt gällande överenskommelser, beräknats uppgå till 222,000 kronor. Härav äro 140,000 kronor av karaktär att bära bestridas med medel ur förnyelsefonden. terstående 82,000 kronor bära tills vidare i sin helhet utgå av anslagsmedel.»

Enligt järnvägsstyrelsens av departementschefen tillstyrkta förslag (sid. 26 och 27 av statsrådsprotokollet) skulle medel för ifrågavarande ombyggnad liksom ock ett flertal i det följande omförmälda ändamål beredas från besparingar, som uppkommit därigenom att vissa tidigare till olika anläggningar vid statens järnvägar anvisade anslag icke alls eller endast delvis kommit till användning för sitt ursprungliga ändamål. De sålunda uppkomna besparingarna äro:

av utav 1918 års riksdag beviljat anslag å 400,000 kronor för anläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Ballingslöv och Hässleholm	250,000 kronor
av utav 1920 års riksdag beviljat anslag å 400,000 kronor för anordnande av innertak i vissa verkstadslokaler vid huvudverkstäderna i Örebro och Bollnäs	345,000 »
av utav 1920 års riksdag beviljat anslag för anläggande av telegraf- och sektionstelefonledningar samt utförande av kabelarbeten	396,000 »
jämlikt 1922 års riksdags beslut disponibla anslagsmedel för elektriska belysningsanläggningar	100,000 »
	<hr/>
	Summa 1,091,000 kronor.

Dessa besparingar skulle nu disponeras på följande sätt:

Ombyggnad av bangården vid Sala (punkt 10)	kronor	82,000:—
» » » » Lund (» 11)	»	159,000:—
Dubbelspårsbyggnaden Örebro—Hallsberg—Laxå (punkt 12)	»	600,000:—
Dubbelspårsbyggnaderna Tranås—Aneby och Bodafors—Sävsjö (punkt 13)	»	250 000:—
		<hr/>
	Summa kronor	1,091,000:—

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva, att av de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 8 januari 1923 omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas

utförande anses böra tills vidare anstå, må för ombyggnad av bangården vid Sala användas ett belopp av 82,000 kronor.

Ombyggnad
av bangården
vid
Lund.

[11.]

11:o) Kungl. Maj:t har (punkt 11) föreslagit riksdagen att av de i ovan nämnda statsrådsprotokoll omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå, må för ombyggnad av bangården vid Lund användas ett belopp av 159,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 31—33 av åberopade statsrådsprotokollet.

Under hemställan om proposition till 1923 års riksdag om anvisande av medel till förändringar av bangårdsanordningarna i Lund, anför järnvägsstyrelsen härom följande:

»Främsta avsikten med dessa förändringar är att skaffa förbättrade anordningar för persontrafiken. I trots av att Lunds station är den femte i ordningen med hänsyn till persontrafiken av statens järnvägars stationer med ett antal resor för år 1920 av i medeltal 4,150 per dag enbart å statens järnvägars linjer, äro plattformsanordningarna synnerligen otillfredsställande. Plattformerna hava icke större bredd än 1,3 å 1,7 meter. Dessa plattformar hava icke blott att upptaga den stora resandeströmmen utan måste å desamma dessutom framföras resgodskärror. Följden härav blir ofta, att de resande nödgas nedstiga i intill liggande spår, vilket icke blott medför stor fara för de resande utan även menligt inverkar på trafikens ombesörjande. För förhindrande av olyckshändelser har järnvägen måst ordna en dyrbar vakthållning, som skulle helt undvikas, om tidsenligare anordningar bleve genomförda.

Det förslag, om vars huvuddrag enighet nu nåtts, innebär i huvudsak:
uppförande av ändamålsenliga mellanplattformar av tillräcklig bredd och längd;

anordnande av persontunnel mellan stationshus och plattformar;
förbättring av lokalerna i stationshuset;
utbyggande av en rangergrupp norr om stationen såsom ersättning för de spår, vilka vid plattformernas anordnande måste slopas å nuvarande bangården;
uppförande av en persontunnel i Lommavägen och av en gatuviadukt över bangården som ersättning för den nuvarande plana gatüvergången i Karl XII:s gata.
Utöver de stora fördelar, som härigenom vinnas för persontrafiken, medför även rangergruppens förläggande i omedelbar anslutning till godsmagasin och frilastspår en avsevärd förbättring av stationens växlingsrörelser och kostnadsbesparing.

Förslaget innebär dessutom möjlighet att avhjälpa de stora svårigheter, som nu förehinnas på grund av Lommavägens korsning i plan med bangårdens spårssystem. För närvarande verkställas nämligen en stor mängd växlingsrörelser över denna väg, och inträffar även ofta, att lokaltågen Malmö—Lund på grund av nuvarande lokaltågsspårets korta längd nödgas stå uppställda över gatan.

Detta vållar såväl för allmänheten stora olägenheter som för järnvägen en dyrbar vakthållning.»

Anläggningskostnaden för detta förslags genomförande är beräknad uppgå till 1,800,000 kronor.

Av de förslagna arbetarna äro vissa av den art, att medel till desamma utförande ansetts böra bestridas ur förnyelsefonden. Kostnaden för dessa arbeten beräknas till 900,000 kronor, och behöver sålunda av riksdagen äskas 900,000 kronor.

Enligt departementschefens förslag skulle ombyggnaden i Lund igångsättas först i den mån den med arbeten å Malmö bangård nu sysselsätta arbetsstyrkan hunne slutföra sistnämnda arbeten eller alltså huvudsakligen komma att utföras under åren 1924 och 1925, varigenom anslagsbehovet kunde fördelas på tre budgetår. För det första budgetåret, 1923—1924, erfordrades därvid endast en mindre summa. Härför skulle disponeras ett belopp av 159,000 kronor eller återstoden av de under punkt 9 härövan omförmälda besparingarna å vissa tidigare beviljade anslag.

Otvivelaktigt måste det ingiva vissa betänkligheter att under nuvarande tidsförhållanden fatta beslut om en bangårdsanläggning av sådan omfattning som den här föreslagna. Det torde emellertid vara allmänt känt, att anordningarna vid Lunds station äro av sådan otillfredsställande beskaffenhet, att snara förbättringsåtgärder icke kunna undvikas. Enligt vad utskottet vid sin prövning av ärendet inhämtat, torde en rationell lösning av Lunds bangårdsfråga, vilken fråga bland annat föranlett omfattande underhandlingar med staden om markbyten m. m., knappast kunna åstadkommas på annat sätt och för mindre kostnad än ett godtagande av den nu framlagda planen skulle innebära.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet därför hemställa,

att riksdagen må medgiva att av de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 8 januari 1923 omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå, må för *ombyggnad av bangården vid Lund* användas ett belopp av 159,000 kronor.

12:o) Kungl. Maj:t har (punkt 12) föreslagit riksdagen, att av de i ovannämnda statsrådsprotokoll omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå, må för anläggande av

*Utskottets
yttrande.*

**Dubbel-
spårbygg-
nad Örebro
—Hallsberg
—Laxå.**

[12.]

ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå användas ett belopp av 600,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 35—37 av åberopade statsrådsprotokollet.

I en inom första kammaren av herr *G. Rosén* väckt motion (nr 87) har hemställts, *dels* att Kungl. Maj:ts framställning om anslag till dubbelspårsbyggnad Örebro—Hallsberg—Laxå icke måtte av riksdagen bifallas, *dels ock* att Kungl. Maj:ts framställning om anslag till dubbelspårsbyggnaderna Tranås—Aneby och Bodafors—Sävsjö icke heller måtte av riksdagen bifallas.

Beträffande de skäl motionären anfört till stöd för sin framställning får utskottet hänvisa till motionen.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning har 1917 års riksdag beslutat anläggandet av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå, varför kostnaden med tillämpning av de arbets- och materialpriser, som voro rådande i mitten av år 1916, beräknats till 6,150,000 kronor. För nämnda anläggning och därmed sammanhängande arbeten har riksdagen därefter för åren 1918—1922 anvisat sammanlagt 6,750,000 kronor.

Med hänsyn till de stora kapitalutlägg, som skulle erfordras för dubbelspårs utförande i ursprungligen tänkt omfattning, och då möjligheter föreläge att inskränka arbetena att tills vidare omfatta, förutom linjen Örebro—Hallsberg, sträckan Hallsberg—Östansjö, ansåg 1921 års riksdag, att anläggningen borde på dylikt sätt begränsas, varvid totalkostnaden för företaget beräknades kunna nedbringas till 6,750,000 kronor, vilket belopp motsvarar de sammanlagda anslag, som av riksdagen hittills anvisats för dubbelspåret.

Av nödhjälpsmedel har Kungl. Maj:t den 2 december 1921 anvisat ett belopp av 200 000 kronor för arbeten å sträckan Östansjö—Laxå.

Järnvägsstyrelsen har i ärendet anfört följande:

»Då arbetena å Hallsbergs bangårdsombyggnad samt å dubbelspårsträckan Örebro—Hallsberg beräknas inom nära förestående tid bliva fullbordade, torde det nu vara lämpligt att upptaga till avgörande frågan om arbetenas fortsatta bedrivande eller fullständiga nedläggande å linjen Hallsberg—Laxå. Styrelsen vill för sin del hålla före, att en försiktig avveckling av denna dubbelspårsbyggnad bör komma till stånd enligt en något vidsträcktare plan än den tidigare angivna. Det vore nämligen ur driftsynpunkt med hänsyn till tågens obehindrade gång synnerligen förmånligt, om också linjen närmast Laxå, det vill säga linjen Laxå—Vretstorp, kunde trafikeras dubbelspårig. Att färdigställa denna dubbelspårsträcka låter sig också så mycket lättare göra, som för detta ändamål behöv-

liga räler till en kostnad av i runt tal 350,000 kronor redan finnas tillgängliga i statens järnvägars förråd.

I samband med utläggandet av ett dubbelspår å sträckan Laxå—Vretstorp borde enligt styrelsens uppfattning jämväl utföras terrassering och underballastning av den återstående sträckan Östansjö—Vretstorp, varigenom skulle vinnas, att en gång, då det åter kan anses nödvändigt att utlägga dubbelspår å sistnämnda sträcka, de mest tidskrävande arbetena redan äro utförda, så att återstående arbeten relativt snabbt kunna fullbordas. Härtill kommer, att den vid dubbelspåret sysselsatta arbetsstyrkan, cirka 150 man, skulle genom utförande av ifrågavarande arbeten kunna någon tid framåt bibehållas i arbete.

En sådan plan för avvecklingen av denna dubbelspårsbyggnad skulle, enligt vad nu gjorda beräkningar utvisa, kräva beviljandet av ytterligare 1,200,000 kronor utöver tidigare anvisade medel. Denna summa anser styrelsen böra fördelas med 800,000 kronor på budgetåret 1923—1924 och 400,000 kronor på budgetåret 1924—1925.»

Departementschefen anför följande:

»Enligt upplysningar, jag erhållit från järnvägsstyrelsen, hava arbetena å ifrågavarande dubbelspårsbyggnad hittills fortskridit så, att bandelarna Örebro—Hallsberg och Hallsberg—Östansjö i det närmaste färdigställt, medan å sträckan Laxå—Östansjö endast påbörjats trumlägnings- och terrasseringsarbeten. Styrelsens avsikt är nu att färdigställa bandelen Laxå—Vretstorp, till vars räsläggning materiel redan är enligt förut tänkt arbetsplan inköpt, samt att å återstående del, Vretstorp—Östansjö, fullborda terrasserings- och trumlägningsarbetena. Härigenom skulle vinnas, att den inköpta spårmaterielen bleve omedelbart nyttiggjord, att arbetena, sedan de avbrutits på nu föreslaget stadium, kunde äga bättre fortbestånd och samtidigt vid framtida behov till återstående delar relativt snabbt färdigställas samt att de vid företaget anställda arbetarna skulle kunna beredas sysselsättning ännu någon tid framåt. Med hänsyn härtill och till vad styrelsen i övrigt anfört har jag ansett mig böra förorda, att arbetena å omförmälda dubbelspårsbyggnad avvecklas i enlighet med den av styrelsen föreslagna planen. Emellertid finner jag för ändamålet för budgetåret 1923—1924 icke kunna avses mera än 600,000 kronor, vilket belopp torde kunna utgå ur anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå.»

Utskottet får tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande den i ämnet väckta motionen vill utskottet endast anföra, att densamma synes utskottet icke böra föranleda riksdagen att frångå förevarande av järnvägsstyrelsen efter verkställda utredningar framlagda och av departementschefen tillstyrkta förslag till avveckling av ifrågavarande dubbelspårsbyggnadsarbeten.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å den i ämnet väckta motionen i vad densamma avser dubbelspårsbyggnaden Örebro—Hallsberg—Laxå, må medgiva, att av de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 8 januari 1923 omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå, må för *anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå* användas ett belopp av 600,000 kronor.

Dubbel-
spårsbygg-
naderna
Tranås—
Aneby och
Bodafors
(Sandsjö)—
Sävsjö.

13:o) Kungl. Maj:t har (punkt 13) föreslagit riksdagen att av de i statsrådsprotokollet omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå, må för anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Tranås till Aneby och från Bodafors till Sävsjö användas ett belopp av 250,000 kronor.

[13.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 37—40 av åberopade statsrådsprotokollet.

På sätt under nästföregående punkt omförmäلت, har herr *G. Rosén* i en inom första kammaren väckt motion (nr 87) hemställt bland annat, att Kungl. Maj:ts framställning om anslag till dubbelspårsbyggnaderna Tranås—Aneby och Bodafors—Sävsjö icke måtte av riksdagen bifallas.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition har 1918 års lagtima riksdag beslutat anläggandet av ytterligare ett järnvägsspår från Tranås till Aneby och från Sandsjö, numera benämnt Bodafors, till Sävsjö, varför kostnaden i sin helhet med tillämpande av år 1915 rådande arbets- och materialpriser beräknats till 5,558,300 kronor. För ifrågasvarande anläggning hava beviljats för år 1919 1,520,000 kronor och för år 1921 1,500,000 kronor, varjämte 1922 års riksdag medgivit, att för ändamålet finge användas ett belopp av 500,000 kronor av anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande ansåges böra tills vidare anstå. Slutligen har Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande genom beslut den 21 juni 1922 medgivit, att för ifrågasvarande dubbelspårsbyggnad finge tillfälligtvis och mot framtida ersättning till vederbörande anslag tagas i anspråk högst 300,000 kronor av de medel, som av 1918 års lagtima riksdag anvisats för dubbelspårsbyggnad Ballingslöv—Hässleholm.

Järnvägsstyrelsen har beträffande det nu framlagda förslaget anfört bl. a. följande:

»Å dubbelspåret ifråga hava arbetena hittills bedrivits så, att terrasserings- och vattengenomlopp i huvudsak fullbordats å sträckorna Frinnaryd—Aneby och Bodafors—Sävsjö samt påbörjats å linjen Tranås—Frinnaryd.

Enligt styrelsens mening bör, såsom vederbörande departementschef också vid behandlingen av denna fråga i 1922 års statsverksproposition anförde, det slutliga ställningstagandet till frågan om denna dubbelspårsbyggnads avbrytande eller eventuella fortsättande föreläggas 1923 års riksdag, och får styrelsen med anledning härav anförda följande.

Ehuru styrelsen i likhet med vad som skedde i dess skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 september 1921 för sin del vill framhålla den obestridda betydelsen för statsbanedriften av ifrågavarande dubbelspårs anordnande, har styrelsen dock med hänsyn till den ekonomiska situationen samt till den mindre trafikbelastning å linjen ifråga, som under nuvarande konjunkturer är rådande, velat ifrågasätta, att dessa arbeten tills vidare nedläggas, därvid dock, på nedan anförda skäl, en successiv avveckling av desamma bör äga rum. För att en gång, när de ekonomiska förhållandena blivit gynnsammare och då trafiken åter tagit sådan omfattning, att dess fördelning på dubbla spår blir lika nödvändig som förr, kunna utan större tidsutdräkt iordningställa denna anläggning vore det önskvärt att redan nu få fullborda de arbeten, som äro de mest tidsödande, nämligen terrasseringsarbetena. Därigenom vunnas även den fördelen att nu, då dubbelspåret Aneby—Sandsjö fullbordas, kunna vid dubbelspåret Tranås—Aneby och Sandsjö—Sävsjö sysselsätta åtminstone en del av den personal, som eljest skulle behöva avskedas. Däremot borde sådana materialkrävande arbeten som räsläggning och dylikt icke nu komma till utförande i större utsträckning än redan i förråd tillgänglig rälsmateriel medgiver. I enlighet med vad sålunda anförts har styrelsen tänkt sig en avveckling av dessa arbeten enligt följande plan.

Beträffande delen Tranås—Aneby skulle arbetena inskränka sig att omfatta terrasserings och underballastning å linjen samt å Gripenbergs och Frinnaryds bangårdar. Vidare skulle all erforderlig mark utom för Tranås bangård anskaffas. Delen Bodafors—Sävsjö skulle däremot i sin helhet fullbordas.

Enligt vad nu verkställda beräkningar utvisa skulle den slutliga kostnaden för arbetenas utförande enligt nu skisserad plan belöpa sig till 5,440,000 kronor. Utöver redan anvisade medel, 3,520,000 kronor, skulle sålunda erfordras ytterligare 1,920,000 kronor — — — — —.»

Departementschefen anför följande:

»Enligt den av styrelsen nu framlagda planen skulle arbetena å ifrågavarande dubbelspårsbyggnader avbrytas först sedan trumläggnings- och terrasseringsarbetena å återstående del av sträckan Tranås—Aneby färdigställt samt sträckan Bodafors—Sävsjö, för vilken erforderlig spårmateriel finnes inköpt, blivit räslagd. Då samma skäl tala för att i enlighet med den nu föreslagna planen avveckla arbetena å dessa dubbelspårsbyggnader som beträffande dubbelspårsbyggnaden Örebro—Hallsberg—Laxå, anser jag mig böra tillstyrka styrelsens framställning härutinnan. Beträffande härför erforderliga medel, 1,920,000 kronor, vill jag emellertid förorda en förskjutning såtillvida, att för tiden till den 1 juli 1924 skulle

avses omkring 1,500,000 kronor. Härav torde 1,240,000 kronor eller det belopp, vartill överskottet å dubbelspårsbyggnaden Aneby—Bodafors beräknas komma att uppgå, på grund av det utav 1922 års riksdag lämnade generella medgivandet i fråga om överskott å under huvudgruppen »Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar» upptagna anslag, kunna av styrelsen utan särskilt bemyndigande användas för nu ifrågakvarande ändamål. Såsom nyss anförts, har styrelsen vidare redan erhållit tillstånd att för dubbelspårsbyggnaden Tranås—Aneby och Bodafors—Sävsjö tillfälligtvis och mot framtida ersättning taga i anspråk vissa medel, som tidigare anvisats för dubbelspårsbyggnaden Ballingslöv—Hässleholm. Då utförandet av denna senare dubbelspårsanläggning ej anses böra äga rum under de närmaste åren, har styrelsen nu av de sålunda anvisade medlen inräknat ett belopp av 250,000 kronor bland anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå. Om motsvarande belopp beräknas använt för dubbelspårsbyggnaden Tranås—Aneby och Bodafors—Sävsjö, skulle för denna nu ställas till förfogande tillhoppa 1,490,000 kronor eller ungefär den summa om 1,500,000 kronor, vilken nyss angivits som erforderlig.

Utskottets
yttrande.

Utskottet får tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Beträffande den i ämnet väckta motionen får utskottet hänvisa till vad utskottet under nästföregående punkt anför.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å den av herr Rosén i ämnet väckta motionen, i vad denna avser dubbelspårsbyggnaderna Tranås—Aneby och Bodafors—Sävsjö, må medgiva, att av de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 8 januari 1923 omförmälda anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande anses böra tills vidare anstå, må för *anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Tranås till Aneby och från Bodafors till Sävsjö* användas ett belopp av 250,000 kronor.

Tillbyggnad av och diverse anläggningar vid lokomotivstationer.

[14.]

14:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 14) får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *anordningar för förbättrad driftsekonomi vid vissa lokomotivstationer* för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 50,000 kronor, att utgå av lånemedel.

15:o) Kungl. Maj:t har (punkt 15) föreslagit riksdagen att för husbyggnader för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 37,500 kronor. **Husbyggnader.**
[15.]

På sätt den i ärendet lämnade utredningen (sid. 44) framgår är anslaget avsett för uppförande i Ytterby av ett bostadshus, innehållande två lägenheter om 2 rum och kök för trafikavdelningens personal med möjlighet att framdeles inreda ytterligare en lägenhet å vinden. Kostnaderna för själva bostadshuset hava beräknats till 32,000 kronor, vartill skulle komma 3,000 kronor för fristående jordkällare och 2,500 kronor för uthus.

Utskottet vill icke motsätta sig att ifrågavarande anslag beviljas, även om utskottet funnit de beräknade byggnadskostnaderna höga. Utskottet förutsätter emellertid, att det tages under övervägande, huruvida desamma icke kunna nedbringas. *Utskottets yttrande.*

Utskottet får hemställa,

att riksdagen må för *husbyggnader* för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 37,500 kronor, att utgå av lånemedel.

16:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda förslag, får utskottet hemställa, **Ordnande av brandväsendet vid statens järnvägar.**
[16.]

att riksdagen må för *ordnande av brandväsendet vid statens järnvägar* för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 25,000 kronor, att utgå av lånemedel.

17:o) Kungl. Maj:t har (punkt 17) föreslagit riksdagen att till fortsättning av statsbanan Sveg—Hede för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor. **Statsbanan Sveg—Hede.**
[17.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 48 och 49 av statsrådsprotokollet.

Järnvägsstyrelsen hade begärt ett anslag av 1,200,000 kronor för ändamålet för budgetåret 1923—1924 samt till stöd härför yttrat följande:

»År 1918 beräknades bananläggningen komma att draga en kostnad av 6,325,000 kronor. Enligt vad nu verkställda beräkningar giva vid handen skulle banans hela anläggningskostnad komma att uppgå till 6,050,000 kronor, vadan sålunda för banans fullbordande skulle återstå att anvisa 1,750,000 kronor.

Med fasthållande av den plan för arbetets bedrivande, som angavs i sty-Bihang till riksdagens protokoll 1923. 6 saml. 9 häft. (Nr 9) 4

relsens skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 september 1921, varigenom räsläggningen år 1923 beräknades framkomma till Hedeviken, skulle för budgetåret 1923—1924 erfordras ett anslag av 1,200,000 kronor. Därefter skulle sålunda ett slutanslag, avsett främst för anskaffande av rullande materiel, återstå att bevilja för budgetåret 1924—1925, varigenom banan i sin helhet beräknas fullbordad och öppnad för allmän trafik i slutet av år 1924.

Det av järnvägsstyrelsen äskade beloppet, 1,200,000 kronor, har departementschefen ansett kunna nedsättas till 1,000,000 kronor.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till fortsättning av *statsbanan Sveg—Hede* för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare.

[18.]

18:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 18) att för fortsättande av arbetena å inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande; vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

Statsbanan Forsmo—Hoting.

[19.]

19:o) Kungl. Maj:t har (punkt 19) föreslagit riksdagen att till fortsättning av statsbanan Forsmo—Hoting för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 2,200,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 64—66 av statsrådsprotokollet.

Departementschefen anför följande:

»Med hänsyn till den särskilda betydelsen av ifrågavarande banbyggnad anser jag mig icke böra förorda någon minskning uti den takt för banans färdigbyggande, som järnvägsstyrelsen tänkt sig. Även med vidhållande härav torde dock anslagsbeloppen för de båda närmaste budgetåren kunna något nedsättas. Att märka är nämligen, att uti det för banans färdigställande uppgivna beloppet, eller omkring 6,000,000 kronor, jämväl ingår kostnad för anskaffande av rullande materiel med, enligt vad jag inhämtat, omkring 1,000,000 kronor. För detta ändamål behöver emellertid uppenbarligen icke med nuvarande tillgång å dylik materiel vid statens järnvägar några medel disponeras under den tid, själva byggnadsarbetena pågå. Om kostnaden för rullande materiel därför

frånräknas, skulle sålunda de för banarbetets färdigställande erforderliga medlen utgöra omkring 5,000,000 kronor, vilka lämpligen torde kunna fördelas med 2,200,000 kronor för vart och ett av de båda närmaste budgetåren och cirka 600,000 kronor för budgetåret 1925—1926.»

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till fortsättning av *statsbanan Forsmo—Höting* för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 2,200,000 kronor, att utgå av lånemedel.

20:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 20) att till fortsättning av *statsbanan Hällnäs—Stensele* för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 1,700,000 kronor. **Statsbanan Hällnäs—Stensele.**

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande; vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

21:o) Kungl. Maj:t har (punkt 21) föreslagit riksdagen att för införande av genomgående tryckluftbroms beträffande statens järnvägars rullande materiel för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor. **Införande av genomgående tryckluftbroms.**

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 67 och 68 av åberopade statsrådsprotokollet. [21.]

För införande av genomgående tryckluftbroms beträffande statens järnvägars rullande materiel, varför totalkostnaden år 1919 uppskattades till 29,430,000 kronor, har riksdagen för åren 1920—1922 och tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisat tillhoppa 10,143,100 kronor, varjämte 1922 års riksdag medgivit, att för nämnda ändamål finge användas 656,900 kronor av anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande ansetts böra tills vidare anstå. Sammanlagt hava alltså för ifrågavarande ändamål varit tillgängliga 10,800,000 kronor.

För budgetåret 1923—1924 har järnvägsstyrelsen hemställt om anslag av 4,500,000 kronor.

Departementschefen anför följande:

»De medel, som för ifrågavarande ändamål anvisats för år 1922 och första halvåret 1923, hava tillmätts med hänsyn därtill, att arbetena synts böra bestridas i något mindre hastig takt än järnvägsstyrelsen i sina respektive framställningar föreslagit. Då skäl icke föreligger att nu höja

mot den sålunda fastslagna arbetstakten svarande belopp och med hänsyn till det hittills inträdda prisfallet torde icke större summa böra ifrågasättas för budgetåret 1923—1924 än 4,000,000 kronor.»

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må för införande av *genomgående tryckluftbroms beträffande statens järnvägars rullande materiel* för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Statens vattenfallsverk.

Kraftstationen vid Lilla Edet.
[22.]

22:o) Beträffande statens vattenfallsverk har Kungl. Maj:t (punkt 22) föreslagit riksdagen att för fortsättning av första utbyggnaden av Lilla Edets kraftstation för budgetåret 1923—1924 bevilja ett reservationsanslag av 2,100,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 74—76 av statsrådsprotokollet.

Vattenfallsstyrelsen anför bl. a. följande:

»Till den pågående utbyggnaden av kraftstationen vid Lilla Edet hava hittills beviljats följande anslag:

	Riksstat	Tilläggsstat	Summa
För år 1918	—	700,000:—	700,000:—
» » 1919	2,550,000:—	—	2,550,000:—
» » 1920	2,000,000:—	—	2,000,000:—
» » 1921	—	—	—
» » 1922	2,500,000:—	—	2,500,000:—
Av arbetslöshetsmedel ställt till förfogande av 1922 års riksdag . . .	—	—	3,500,000:—
	Summa kronor		11,250,000:—

Kostnaderna för anläggningens första utbyggnad beräknades vid ärendets behandling under 1922 års riksdag till 13,850,000 kronor. Så vitt man nu kan förutse, torde detta belopp vara tillfyllest för dess färdigställande. Det prisfall, som på vissa områden under mellantiden inträffat, har motvägts av prisökning på andra håll, varför vattenfallsstyrelsen icke vågar ställa i utsikt någon minskning av den sålunda på våren 1922 beräknade totalkostnaden. Då utöver hittills anvisade anslag ett belopp av 2,600,000 kronor återstår, och då anläggningen beräknas bliva färdigbyggd på sommaren 1924, erfordras det resterande beloppet under budgetåret $\frac{1}{7}$ 1923— $\frac{30}{6}$ 1924.»

Departementschefen, som från vattenfallsstyrelsen inhämtat att med anvisande av ett belopp om 500,000 kronor för vissa avslutnings- och kompletteringsarbeten kunde anstå till nästa budgetår, har på grund därav ansett det av styrelsen äskade beloppet kunna nedsättas till 2,100,000 kronor.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må för fortsättning av *första utbyggnaden av Lilla Edets kraftstation* för budgetåret 1923—1924 bevilja ett reservationsanslag av 2,100,000 kronor, att utgå av lånemedel.

23:o) Kungl. Maj:t har (punkt 23) föreslagit riksdagen att till slutförande av förberedande åtgärder för Vänerens reglering för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 76—85 av statsrådsprotokollet.

Förberedande åtgärder för Vänerens reglering.
[23.]

För utförande av förberedande åtgärder för Vänerens reglering hava hittills av riksdagen beviljats följande anslag:

	Riksstat	Tilläggsstat	Summa
För år 1918	—	100,000:—	100,000:—
» » 1919	200,000:—	—	200,000:—
» » 1920	200,000:—	—	200,000:—
» » 1921	—	800,000:—	800,000:—
» » 1922	250,000:—	300,000:—	550,000:—
» » 1923 första halvåret	200,000:—	—	200,000:—
		Summa kronor	2,050,000:—

Vattenfallsstyrelsen äskar nu i sin skrivelse den 30 september 1922 ett ytterligare anslag av 500,000 kronor för ifrågavarande ändamål. Styrelsen anför därvid till en början, att då dessa arbeten och därmed förenade kostnader varit föremål för diskussion såväl i riksdagen som i pressen, styrelsen såge sig föranlåten att i detta sammanhang framlägga en fullständig redogörelse för företagets igångsättande och organisation samt beskriva sättet för de förberedande åtgärdernas utförande.

Nämnda redogörelse finnes i statsverkspropositionen i huvudsak återgiven. Likaledes lämnas där redogörelse för ett av vattenfallsstyrelsens överrevisorer i deras för år 1921 avgivna revisionsberättelse i frågan avgivet ytande.

Vattenfallsstyrelsen beräknar totalkostnaden för slutförandet av alla här ovan angivna arbeten, sådan den nu kan uppskattas, på följande sätt:

Intill den 1/7 1922 utlagda kostnader		1,825,000:—
Ytterligare erforderligt intill 1/7 1923	575,000:—	
D:o 1/7 1923—30/6 1924	150,000:—	725,000:—
		<u>Summa kronor 2,550,000:—</u>

Denna totalsumma fördelar sig på ungefärligen följande sätt:

A. <i>Lantmäteritekniska arbeten:</i>		
Åtgärder för arbetenas igångsättande	20,000:—	
Precisions- och stomavvägning	85,000:—	
Planmätning och ytavvägning	720,000:—	
Kartering	425,000:—	
Fastighetsutredning	80,000:—	
Hyror, avskrivning å inventarier etc.	80,000:—	
Förrättningsmannen för lantmäteriarbeten under c:a 6 år .	120,000:—	1,530,000:—
B. Värdering av åker och äng		250,000:—
C. Värdering av skogsmark		145,000:—
D. Värdering av tomter med därå befintliga anläggningar m. m.		50,000:—
E. <i>Tekniska skador</i> , undersökningar och värderingar		310,000:—
F. <i>Allmänna utredningar</i> och administration i styrelsen . . .		265,000:—
		<u>Summa kronor 2,550,000:—</u>

Departementschefen anför följande:

»Den mera ingående redogörelse för kostnaderna i avseende å de förberedande åtgärderna för Vänerens reglering, som vattenfallsstyrelsen nu lämnat, giver i åtskilliga hänseenden en förklaring till den stora skillnaden mellan de ursprungligen beräknade och de nu uppskattade kostnaderna för ifrågasatt företag. Av redogörelsen framgår, att de år 1918 av styrelsen beräknade kostnaderna, 400,000 kronor, endast avsett viss del av de ifrågasatta undersökningarna, nämligen de lantmäteritekniska undersökningarna på marken samt fastighetsutredningen och uppritning av kartmaterial med mera, men däremot icke kostnader för värdering av skador å jord och fiske med mera. I likhet med styrelsens överrevisorer anser jag detta förhållande anmärkningsvärt, då nämligen styrelsens i ämnet år 1918 gjorda framställning ej gav anledning till annat antagande än att den framlagda kostnadsberäkningen avsåg samtliga de undersökningar och utredningar, som erfordrades i frågan. Å andra sidan framgår av överrevisorerernas yttrande, att om hänsyn tages till den omfattning, vari arbetena faktiskt bedrivits, anmärk-

ningar ej påvisats i fråga om den beräknade kostnadsökningen på grund av dyrtiden för de lantmäteritekniska undersökningarna eller beträffande uppgivna kostnader för värdering av skador av olika slag med mera. Kostnaderna för de förberedande åtgärderna för Vänerens reglering äro även enligt överrevisorernas uppgift att anse som relativt låga i jämförelse med kostnader för andra liknande företag inom landet.

— — — — —
 Att ett så stort belopp som ytterligare 500,000 kronor erfordras för de förberedande åtgärderna för Vänerens reglering finner jag visserligen beklagligt, men anser mig dock, då det genom nästlidet års riksdags uttalanden torde få anses fastslaget, att utredningen bör oaktat de uppkomna merkostnaderna snarast möjligt slutföras, böra tillstyrka framställning i ämnet till riksdagen.»

Redan vid nästföregående riksdag framställdes i sammanhang med behandlingen av då föreliggande fråga om beviljande av fortsatt anslag till ifrågavarande undersökningar vissa erinringar med anledning av den uppkomna oförutsett höga kostnadsökningen, och anförde därvid riksdagen, hurusom den utredning, som år 1918 vid beslutet om undersökningarnas igångsättande framlades för riksdagen, tydligen icke varit av sådan beskaffenhet, att på densamma kunnat med önskvärd grad av tillförlitlighet bedömas deras blivande omfattning. Emellertid framhöll riksdagen samtidigt den betydelse frågan om Vänerens reglering obestriddt ägde för den framtida hushållningen med och tillvaratagandet av landets vattenkraftstillgångar. Redan på grund av det framskridna stadium, vari utredningsarbetet för närvarande befunne sig, ansåg riksdagen det därför uteslutet att nu avbryta detsamma.

*Utskottets
yttrande.*

Den nu föreliggande framställningen om ytterligare medel för ändamålet giver utskottet anledning ytterligare framhålla, vad vid nästföregående riksdag anfördes om den i detta fall uppkomna anmärkningsvärt höga kostnadsökningen. Då emellertid de tidigare framhållna synpunkterna om vikten av utredningarnas slutförande utan avbrott alltjämt torde äga giltighet, vill utskottet tillstyrka, att medel härför nu anvisas med av Kungl. Maj:t äskat belopp.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till slutförande av *förberedande åtgärder för Vänerens reglering* för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor att utgå av lånemedel.

Kraft-
stationen
vid Har-
språnget.
24.]

24:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 24) dels för fortsatt underhåll av de vid Harsprånget utförda anläggningar och byggnader m. m. för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 80,000 kronor, dels ock medgiva, att de å anslagen till Motala kraftstation uppkomna besparingarna, omkring 950,000 kronor, ävensom erforderlig del av det belopp å 500,000 kronor, som vid beviljande av rörelsekapital till statens vattenfallsverk avsetts motsvara kostnad för anskaffande av vissa materialier och inventarier för Harsprångsbyggnaden, må överföras till denna anläggning för påföring å anläggningskostnaden av dels diverse för kraftstationsanläggningen använd mindre lätt flyttbar materiel, dels ock skälig del av det bokförda värdet å för anläggningen inköpta men ej använda materialier och inventarier.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 85—87 av åberopade statsrådsprotokollet.

Vid 1921 års riksdag beviljades särskilt anslag för rörelsekapital vid statens vattenfallsverk. De vid samma års riksdag anvisade anslagen till verkets anläggningsarbeten beräknades med anledning härav med avdrag av vad som kunde belöpa på kostnad för anskaffande av flyttbara och för andra ändamål användbara materialier, för vilka kostnaden skulle bestridas från det särskilda anslaget till rörelsekapital. Sålunda beräknades av samma anledning ett avdrag å 500,000 kronor å det erforderliga anslagsbeloppet för första utbyggnaden av Harsprångets kraftstation.

Vattenfallsstyrelsen anför nu, att då arbetena med Harsprångets utbyggande år 1918 påbörjades och åren 1919 och 1920 bedrevos i ganska stor omfattning, det även varit nödvändigt att för genomförande av då utstakad arbetsplan anskaffa stora mängder härför erforderliga inventarier och materialier. Då på hösten 1920 definitivt besked erhöles, att Aktiebolaget Elektrosalpeter icke önskade begagna sig av optionen för kraftleverans från Harsprånget, blev arbetenas omfattning hastigt minskad, men ett fullständigt avbrott hade av skäl, som framginge av 1921 års riksdagsbehandling, ej skett förrän på våren 1922. Det hade då ej kunnat undvikas, att de för den stora anläggningens bedrivande inköpta inventarierna och materialierna till stor del blevo överflödiga, då några andra anläggningar ej igångsattes utan tvärtom en allmän stagnation blev följderna av depressionen. Då de flesta inventarier och materialier blivit inköpta under dyrtiden, hade styrelsen ansett nödvändigt att nu nedskryva dessa till betydligt lägre värden än vartill de anskaffats.

Styrelsen meddelar vidare, att å de för kraftstationen vid Motala beviljade anslagsbeloppen å tillhopa 12,000,000 kronor uppstått ett överskott av omkring 950,000 kronor. Styrelsen anser lämpligt, att detta överskott jämte erforderlig del av disponerat belopp å 500,000 kronor av förlagsmedel överföras till anslaget för Harsprångets kraftstation att användas för påföring å anläggningen av kostnaderna för en del mindre lätt flyttbar materiel, såsom järnvägsspår, rörledningar, elektriska ledningar och apparater m. m., vilken materiel icke tager någon skada av flera års kvarblivande på platsen, samt för nedskrivning till gällande marknadsvärde av för anläggningen inköpta men ej använda inventarier och materialier.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Beträffande det av vattenfallsstyrelsen äskade beloppet för fortsatt underhåll av de vid Harsprånget utförda anläggningarna och byggnaderna med mera har jag från styrelsen inhämtat, att detsamma avser att täcka kostnader för dels skatter och brandförsäkringar, dels tillsyn och underhåll av arbetsmaskiner och andra inventarier, byggnader och vägar och dels ofrånkomlig administration. Då det måste tillses, att underhållskostnaderna i möjligaste mån nedbringas, vill jag förordna en reduktion av ifrågavarande anslag till 80,000 kronor.

Styrelsen har vidare föreslagit, att de å anslagen till Motala kraftstation uppkomna besparingarna, omkring 950,000 kronor, ävensom erforderlig del av det belopp å 500,000 kronor, som vid beviljande av rörelsekapital till statens vattenfallsverk avsetts motsvara kostnad för anskaffande av vissa materialier och inventarier för Harsprångsbyggnaden, må överföras till denna anläggning för påföring å anläggningskostnaden av dels diverse för kraftstationsanläggningen använd mindre lätt flyttbar materiel, dels ock skälig del av det bokförda värdet å för anläggningen inköpta men ej använda materialier och inventarier. Med hänsyn till vad styrelsen härutinnan anfört tillstyrker jag detta förslag.»

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) för *fortsatt underhåll av de vid Harsprånget utförda anläggningar och byggnader m. m.* för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 80,000 kronor, att utgå av lånemedel,

b) medgiva, att de å anslagen till Motala kraftstation uppkomna besparingarna, omkring 950,000

kronor, ävensom erforderlig del av det belopp å 500,000 kronor, som vid beviljande av rörelsekapital till statens vattenfallsverk avsetts motsvara kostnad för anskaffande av vissa materialier och inventarier för Harsprångsbyggnaden, må överföras till denna anläggning för påföring å anläggningskostnaden av dels diverse för kraftstationsanläggningen använd mindre lätt flyttbar materiel, dels ock skälilig del av det bokförda värdet å för anläggningen inköpta men ej använda materialier och inventarier.

Reglering
av Suorvasjöarna.

[25.]

25:o) Kungl. Maj:t har (punkt 25) föreslagit riksdagen att för fullbordande av arbetena för reglering av Suorvasjöarna för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 1,300,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 87—91 av åberopade statsrådsprotokollet.

För reglering av de s. k. Suorvasjöarna har riksdagen beviljat sammanlagt 9,400,000 kronor, därav 1922 års riksdag å tilläggsstat för samma år och för första halvåret 1923 anvisat tillhoppa 2,500,000 kronor.

Totalkostnaderna för anläggningen, vilka i början av år 1921 uppskattades till 8,700,000 kronor, beräknades i vattenfallsstyrelsens skrivelse den 27 september 1921 med anslagsäskanden för kapitalökning av 1922 års riksdag till 10,700,000 kronor, däri inbegripet ett belopp av 200,000 kronor för täckande av vissa kostnader för undersökningar och utredningar, som föregått upprättandet av förslagen till regleringen. Som orsak till denna betydande kostnadsökning angåvos de mycket stora förberedande arbetena, transportkostnaderna och de allmänna omkostnaderna, vilka varit svåra att i förväg beräkna och visat sig stiga till högre belopp än som förut antagits. Dessutom uppgavs, att bergets sprickfyllda beskaffenhet föranlett, att höga extrakostnader måste upptagas för murningsarbeten i regleringstunnlarna och för de provisoriska avdämningarna i älvgrenarna.

I enlighet med de sålunda framlagda beräkningarna förutsattes nästlidet år, att det ytterligare belopp, som skulle behöva år 1923 äskas för slutförande av anläggningen, uppginge till 1,300,000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen anmäler nu, att för ifrågavarande anläggningsfullbordande erfordrades ett belopp utöver redan anvisade medel av 2,800,000 kronor, vadan totalbeloppet för första utbyggnaden av regleringen av Suorvasjöarna skulle uppgå till 12,200,000 kronor. Den nästlidet

är beräknade kostnadssumman skulle sålunda ökas med icke mindre än 1,500,000 kronor.

Departementschefen anför följande:

»Vid behandlingen i nästlidet års statsverksproposition av frågan om de pågående regleringsarbetena vid de s. k. Suorvasjöarna uttalade jag som min uppfattning, att dessa arbeten lämpligen nu borde i ett sammanhang slutföras. Enligt vad jag framhöll, talade visserligen för ett avbrott av arbetena särskilt den omständigheten, att anläggningen knappast omedelbart efter färdigställandet skulle komma till avsedd nytta, varjämte vore att märka den högst betydande kostnadsökning, som då beräknades ytterligare uppkomma för anläggningens fullbordande i dess första byggnadsstadium. Å andra sidan måste hänsyn tagas till de särregna organisatoriska och klimatiska förhållanden, varunder detta arbete bedreves, det långt framskridna stadium, varå arbetena befunne sig, de stora merkostnader, som skulle uppkomma genom ett återupptagande av arbetena vid en senare tidpunkt, samt de svårigheter, som föreläge att nu anskaffa den vid företaget sysselsatta arbetsstyrkan annan sysselsättning.

De av mig sålunda framförda synpunkterna vunno också riksdagens gillande, i det att riksdagen, som nyss berörts, beviljade anslag för arbetenas fortsatta bedrivande.

Med hänsyn till den ståndpunkt, som av statsmakterna sålunda fattats, torde anslag nu böra äskas för arbetenas slutförande.

Det måste därvid anses synnerligen beklagligt, att en så betydande ytterligare kostnadsökning beräknas uppkomma för företaget. Denna kostnadsökning är enligt styrelsens uppgift beroende på berggrundens oväntat dåliga beskaffenhet och andra vidriga naturförhållanden, som svårigen på förhand kunnat förutses.

På framställning av vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 17 oktober 1922 och efter tillstyrkan av statens arbetslöshetskommission har emellertid Kungl. Maj:t den 18 november 1922 för ifrågavarande anläggning anvisat 1,500,000 kronor av de belopp, att utgå av lånemedel, som stått till förfogande för bekämpande av arbetslösheten vid kommunikationsverken. Efter avdrag av denna summa, som beräknades tillräcklig för arbetenas bedrivande i lämplig takt under de närmaste månaderna, skulle det anslag, som nu behöver äskas för anläggningens färdigställande, uppgå till 1,300,000 kronor.»

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må för fullbordande av arbetena
för *reglering av Suorvasjöarna* för budgetåret 1923—

1924 anvisa ett reservationsanslag av 1,300,000 kronor, att utgå av lånemedel.

Kostnader
för Vänjansjöns reg-
lering.

[26.]

26:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 26) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) medgiva Kungl. Maj:t bemyndiga vattenfallsstyrelsen att under iakttagande av de särskilda föreskrifter, som Kungl. Maj:t kan komma att meddela, förbinda kronan såsom ägare av Älvkarleby vattenfall med därtill hörande forsar samt av Tyttboforsen att till *utförande av regleringsarbeten vid Vänjansjön* enligt av Dalälvens regleringsförening utarbetad plan lämna de bidrag, som enligt föreningens stadgar åligga ägare av vattenfall;

b) till bestridande av på staten belöpande andel av kostnaden för nämnda regleringsarbeten för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 139,000 kronor, att utgå av lånemedel;

c) för fullgörande av de på staten belöpande förskottsinsbetalningar till föreningen, som betingas av att ägarna till obebyggda fall i Dalälven icke äro skyldiga att omedelbart inbetala på dessa fall belöpande andelar i regleringskostnaden, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 70,000 kronor, att utgå av tillfälliga lånemedel.

Distributionsanläggningar för statens kraftverk.

[27.]

27:o) Kungl. Maj:t har (punkt 27) föreslagit riksdagen dels medgiva, att av de som förlagskapital för anskaffande av bränsle för ångkraftstationen i Västerås anvisade anslag ett belopp av 1,000,000 kronor må användas för utförande av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk, dels ock för sistnämnda ändamål för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 5,500,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 94 och 95 av statsrådsprotokollet.

För utförande av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk har vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 16 oktober 1922 äskat anslag. Styrelsen anför följande:

»För ifrågavarande ändamål har för tiden intill 1922 års utgång beviljats 68,650,000 kronor samt för tiden $\frac{1}{1}$ — $\frac{30}{6}$ 1923 ytterligare 2,000,000 kronor, vadan hittills beviljade anslag uppgå till sammanlagt 70,650,000 kronor. Därvid hava icke medräknats de anslag av lånemedel, som beviljats för arbetslöshetens bekämpande och som delvis avse anläggningar av distributionsanläggnings karaktär, nämligen dels 100,000 kronor för flyttning av högspänningsledningar i Porjus, dels 624,000 kronor för elektrifiering av vissa delar av Norrbotten, enär dessa anslag äro avsedda för sina alldeles speciella ändamål och därför tillsvidare böra behandlas för sig. Den bokförda kostnaden av distributionsanläggningarna uppgick den 1 september 1922 till kronor 71,533,226:50, vadan redan då ett överskridande av anslagsb- loppet förelåg. Med hänsyn till oundgängliga arbeten, betingade dels av föreliggande kraftkontrakt, dels av sådana förstärkningar, som visat sig nödvändiga på grund av erfarenheterna vid föregående vinters häftiga snöstormar samt dels slutligen vissa restlikvider vid redan avslutade arbeten, måste man räkna med ytterligare ökning i utgifterna för distributionsanläggningarna till 1922 års slut. För de arbeten, som behöva utföras under första halvåret 1923, torde det redan beviljade anslaget av 2,000 000 kronor vara fullt tillräckligt. För budgetåret $\frac{1}{7}$ 1923— $\frac{30}{6}$ 1924 beräknas ett belopp av ca 4,000,000 kronor förslå för de arbeten, som erfordras för att inom kraftverkens nuvarande distributionsområden kunna möta den normala utvecklingens minimikrav på utvidgningar. Det totalt erforderliga behovet av nya anslag uppgår, då hänsyn toges till under år 1922 uppkommande utgifter, till 7,500,000 kronor. Emellertid erfordras icke längre hela det såsom förlagskapital för anskaffande av bränsle för ångkraftstationen i Västerås beviljade anslagsbeloppet om 1,700,000 kronor för sagda ändamål, sedan stamlinjen Trollhättan—Västerås tagits i drift, utan 1 000,000 kronor av ifrågavarande anslagsmedel kunna för närvarande disponeras för andra behov, och det synes vattenfallsstyrelsen lämpligt, att beloppet i fråga användes för att minska det behov av nya anslagsmedel som erfordras för distributionsanläggningar. På så sätt kan det belopp, som för sistnämnda ändamål behöver begäras av 1923 års riksdag, minskas till 6,500,000 kronor.»

Departementschefen har ansett sig böra föreslå en nedsättning av det av vattenfallsstyrelsen såsom nytt anslag äskade beloppet 6,500,000 kronor, till 5,500,000 kronor.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) medgiva, att av de som förlagskapital för anskaffande av bränsle för ångkraftstationen i Västerås anvisade anslag ett belopp av 1,000,000 kronor må användas för utförande av *distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten* vid statens kraftverk;

b) för sistnämnda ändamål för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 5,500,000 kronor att utgå av lånemedel.

Inköp av
vattenfall
och fastig-
heter m. m.

[28.]

28:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 28) får utskottet hemställa,

att riksdagen må för *inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar*, i den mån sådana åtgärder erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke kunna utan synnerlig olägenhet uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor, att utgå av lånemedel och att disponeras efter Kungl. Maj:ts prövning och avgörande.

Arbeten för telegrafverkets samt statens järnvägars och vattenfallsverks räkning för bekämpande av arbetslösheten.

Arbeten för
telegraf-
verkets
samt
statens
järnvägars
och vatten-
fallsverks
räkning
för bekäm-
pande av
arbetslös-
heten.

[29.]

29:o) Kungl. Maj:t har (punkt 29) föreslagit riksdagen att för sådana arbeten för telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks räkning, vilka kunna påkallas för bekämpande av arbetslösheten, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande; vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 9 februari 1923.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *C. J. G. Swartz*, *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *J. Nilsson* i Skottlandshus, *H. F. Lamm*, *J. L. Widell*, *J. Nilsson* i Malmö, *C. I. Asplund*, *I. Bergman*, *K. E. Andersson* i Eliantorp, *J. B. Johansson* i Fredrikslund och *C. Johansson* i Hälsingborg samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *A. Wiklund*, *J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén*, *P. Nilsson* i Bonarp, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *J. D. Norman*, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *A. A. Törnkvist* i Karlskrona, *O. Nilsson* i Örebro, *S. E. Ljungkvist* och *O. Osberg*.